

A MENINGER

DEBATT OG IDEER



A Språket vårt

Per Egil Hegge

Per Egil Hegge er tidligere redaktør i Aftenposten og forfatter av flere bøker, blant annet om språk.

per.egil.hegge@aftenposten.no

Konvensjon

De mange landsmenn som skriver om det amerikanske presidentvalget, sliter med to ting: Å forklare et komplisert system og uforutsigbare forløp, og å skrive norsk. De to store partienes nominasjonsmøte heter konvensjon på engelsk. Men uansett hvor fristende det kan være, går det ikke an å bruke uttrykket «konvensjon» på norsk i en slik betydning. På norsk er en konvensjon en sedvane, skikk og bruk, som i uttrykket «han håndterte saken stikk i strid med alle konvensjoner». Ordet har også betydningen traktat, internasjonal overenskomst, som «Genèvekonvensjonen».

Dagsavisen bød på dette 3. juni: «Hvis ikke Clinton trekker sitt kandidatur før Demokratenes konvensjon, kan velgerne i siste runde av primærvalget gi Sanders moment og utligne mye av forspranget i valgdelegater som Clinton har.» Dette sto bare fire dager før primærvalget i California, og det «momentet» det er snakk om, er en litt for uoppfinnsom «oversettelse»: antagelig et forsøk på å gjengi begrepet «momentum». En kandidat som har «momentum», er i siget, eller seiler i medvind. Litt tidligere i artikkelen fikk vi vite at «Clinton har like tall som Trump – eller dårligere – når det kommer til tillitsverdighet». Hva tillitsverdighet er, er nokså uklart, og «når det kommer til» er en angliisme som ikke har noen plass i norsk prosa.

På norsk er det heller ingen grunn til å skrive Demokratene eller Republikanerne med stor forbokstav. Amerikanerne er mer generøse her, spesielt i avisoverskrifter: Der har alle ord unntatt preposisjoner og artikler, bestemt som ubestemt, stor bokstav: «America Is Hitting the Road Again.»

For å ta konvensjonene i enda en variant: Det vanlige uttrykket «conventional wisdom» bør ikke oversettes med «konvensjonell visdom». Det betyr rett og slett «den allmenne oppfatning» eller «gjengs oppfatning», eventuelt «alminnelig enighet».

Er det Jonas Gahr Støre eller Erna Solberg som blir klimaets Dagfinn Høybråten?

Alarmerende oppvarming

Kronikk

Over halvparten av Norges befolkning var negative til røykeloven da den ble innført i 2004. Ti år senere var hele 94 prosent positive. I starten ble Dagfinn Høybråten (KrF) utskjelt, i dag blir han takket. Nå trenger vi en Dagfinn Høybråten som kan ta grep i arbeidet med en ambisiøs norsk klimapolitikk.

Hva vet vi?

Jorden blir varmere, og nye temperaturrekorder står i kø. Både 2014 og 2015 var de varmeste årene observert siden målingene startet i 1880. Med en rekordvarm start på året ligger 2016 an til å bli det første året hvor den globale middeltemperaturen når 1 grad over førindustrielt nivå. I Norge var 2014 det varmeste året noensinne, hele 2,2 grader høyere enn normalt. På Svalbard har hver eneste måned de siste fem årene ligget over normalen, med opptil 6–8 grader om vinteren. Vi vet hvorfor. Vi har gravd opp, satt fyr på og pøst ut avgasser fra store mengder fossilt karbon til atmosfæren, og det er de menneskeskapte CO₂-utslippene som har bidratt mest til oppvarmingen.

Vi vet at vi må gjøre noe med dette, men foreløpig gjør vi på langt nær nok!

Parisavtalen

Med Parisavtalen i 2015 ble 196 FN-land enige om å begrense den globale oppvarmingen til 2 grader. Utslippskuttene som loves i de nasjonale klimaplanene, er imidlertid ikke nok til å nå dette målet – et mål som betyr at minst to tredjedeler av verdens kjente fossilreserver må forbli urørte. I avtalen ligger videre en ambisjon om å begrense oppvarmingen til 1,5 grader, noe som vil kreve vesentlige tøffere utslippskutt raskere, og i tillegg karbonfangst, dvs. man må fjerne CO₂ fra atmosfæren. I regnestykket inngår også utslipp av forurensende partikler (aerosoler), som i motsetning til klimagasser bidrar til en avkjøling av kloden. I takt med at disse utslippene reduseres, kan

vi vente en økt oppvarming, slik at vi allerede er i ferd med å lukke vinduet for 1,5-gradersmålet.

Støtte i folket

Klimabarometer 2016 (tns-gallup.no) viser at 25 prosent av befolkningen (og 35 prosent av dem under 30 år) anser klimændringer som en av Norges tre største utfordringer og hele 65 prosent ønsker en større satsing på fornybar energi. Nesten halvparten av befolkningen synes Norge gjør for lite for å tilpasse seg klimændringene, og to av tre er opptatt av hvordan de selv kan bidra. Med andre ord er det et stort folkelig engasjement som utgjør et viktig grunnlag for en ambisiøs norsk klimapolitikk.

Politisk vilje

Stortinget har vedtatt nasjonale utslippsmål i tråd med EUs mål om å redusere skadelig utslipp med 40 prosent innen 2030 (sammenlignet med 1990). Ikke desto mindre økte utslippene i Norge i 2015, og for første gang på over 20 år tildeles leteliser for olje og gass i helt nye områder i Barentshavet. Det er således oppstått et gap mellom utslippsmål og utslippsforventninger. For hvert år som går uten at vi gjør mer enn det i dag legges opp til, vil det bli nødvendig med mer omfattende tiltak og reguleringer for å oppfylle våre nasjonale forpliktelser (hvis det i det hele tatt er mulig), og det vil bli dyrere. Det er derfor gledelig at Norge nå får sin egen klimalov – klimaets røykelov. Forslaget som skal legges frem av Regjeringen i år og behandles av Stortinget våren 2017,

» Slik Norge sto i bresjen for å innføre røykeloven som et av de første landene i verden, etterspør vi politisk vilje til å ta et tilsvarende krafttak for klima



vil lovfeste nasjonale klimamål og gi oss svar på hvilke ambisjoner politikerne har.

Et krafttak for klima

Slik Norge sto i bresjen for å innføre røykeloven som et av de første landene i verden, etterspør vi politisk vilje til å ta et tilsvarende krafttak for klima. Klimændringene er et resultat av vår tids velferdsutvikling, og vi som har vært med og skape problemet, må også være en del av løsningen. Vi utfordrer derfor Erna Solberg (H) og Jonas Gahr Støre (Ap) til å bli klimaets Dagfinn Høybråten (KrF) og slik gjøre Norge til en foregangsnaasjon innen klima og bærekraftig utvikling.

Som ved innføring av røykeloven vil det alltid være en viss motstand i befolkningen mot reguleringer og forbud som påvirker vår frihet. Men som for røykeloven handler dette ikke først og fremst om den enkeltes frihet, men om at vår adferd er skadelig for omgivelsene – ja, hele kloden og vårt eget livsgrunnlag. Derfor må vi som globale medborgere ta ansvar og støtte opp om de tiltakene som er nødvendige.

En verden av muligheter

Norge er en kunnskapsnaasjon hvor forskning, utdanning og innovasjon har stått sentralt i utviklingen av velferds-

Debattredaktør:**Erik Tornes**Post: Aftenposten, Debattredaksjonen,
Postboks 1, 0051 Oslo**KRONIKK****E-post:** kronikk@aftenposten.no
Maks. 6000 tegn inkl. mellomrom.
Legg ved portrettfoto.**DEBATT****E-post:** debatt@aftenposten.no
Hovedinnlegg: Maks 3000 tegn inkl.
mellomrom. Legg ved portrettfoto.
Kortinnlegg: 400-1500 tegn.**Kronikker/debattinnlegg på nett:**

aftenposten.no/meninger

• Aftenposten returnerer ikke artikler som
blir sendt på papir.

Utslippene i Norge økte i 2015, og for første gang på over 20 år tildeles leteliser for olje og gass i helt nye områder i Barentshavet. skriver kronikkforfatterne.
FOTO: JAN-MORTEN BJØRNBAKK, NTB SCANPIX

samfunnet. Innen områder som petroleum og maritim sektor har vi høy teknologisk kompetanse – kompetanse som må utnyttes ved omstilling fra olje til fornybar energi og et grønnere samfunn. Det handler om å bestemme oss for å fornye norsk næringsliv og ta ny teknologi i bruk, samtidig som vi bidrar til videre utvikling gjennom solid forskning og nyskaping. Allerede nå ser vi at innovative, grønne teknologier kommer. Elbil-revolusjonen er bare begynnelsen, nå kommer hydrogenbilene. Snart vil maritim og landbasert kollektiv- og tungtransport følge etter. Energinøytrale bygninger og smarte byer er andre nøkkelord.

Spørsmålet er om vi raskt nok klarer å utvikle ny, klimavennlig teknologi, finne nye løsninger og endre vår adferd – vel vitende om at hvert gram CO₂ vi ikke slipper ut, teller. Vi er overbeviste om at vi kan klare det gjennom fellesskapets innsats, et fremtidsrettet næringsliv som vet at klima- og miljøvennlig teknologi vil lønne seg, og en fortsatt sterk satsing på forskning og utdanning.

Men skal vi få dette til, må vi ha modige og fremtidsrettede politikere som legger til rette for en slik utvikling. Hvem våger å ta det nødvendige grepet for å få dette til?

Hva hvis vi tar feil?

Når vitenskapelig kunnskap – som i sin natur er usikker – skal anvendes, er det viktig å spørre: «Hva om forskerne tar feil, og klimaendringene ikke er menneskeskapt? Hva vil da konsekvensene for samfunnet være?» Å skape et klimavennlig samfunn har få negative konsekvenser, mens det vil det ha store og irreversible konsekvenser dersom vi legger opp til en politikk basert på at klimaendringene ikke er menneskeskapt, hvis dette er feil. Det ligger et stort moralsk ansvar på dem som forfekter synspunkter med liten faglig støtte, men med store negative konsekvenser. Akkurat som de som i sin tid hevdet at røyking ikke var farlig.

Lena M. Tallaksen, professor, Institutt for geofag, Universitetet i Oslo

Katrine Borgå, professor, Institutt for biovitenskap, Universitetet i Oslo

Morten Dæhlen, dekan, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo

Truls Norby, professor, Kjemisk Institutt, Universitetet i Oslo

Nils Chr. Stenseth, professor, Institutt for biovitenskap, Universitetet i Oslo

Frode Stordal, professor, Institutt for geofag, Universitetet i Oslo



Eg veit jo kvar eg kjem ifrå.

Men kva med oss «ikkje-adopterte»?

Debatt



Amina Sewali
musiker, komponist,
manusforfatter og
skuespiller

«Politiet snur om nye passregler», las eg i avisene i går.

Eg blei nesten lurt her, feira og jubla før eg forstod det som faktisk stod der.

Gratulerer til mine adopterte venner og familie.

Men for oss «andre» ikkje-adopterte, har politiet behalde davidsstjerna i passa våre.

Som eit nedlatande plaster på såret har dei fjerna «fødestad ukjent», og gjort det om til «fødeland X2».

Men Eg Veit Jo. Kvar eg kjem ifrå. Kvar eg blei født. Kvar eg blei møtt, for fyste gong av mora mi sitt moderlege smil.

Kvar? På eit glovarmt sjukehus i Kampala.

Kunne sunge det over ein Grieg-riansk skala.

Uganda, Kampala

Uganda, Kampala

Uganda, Kampala

Men når det er sagt.

Så er eg også ein stolt nordmann.

For dette er eit fantastisk, fredeleg og flott land. Det var her eg gjekk i barnehagen for fyste gong. Lærte i korpset den norske nasjonalsong.

Åå som eg song stolt!

«Alt hva fedrene har kjempet mødrene har grett

har den Herre stille lempet så vi vant vår rett»

Men kva med vår rett? Kva med vår identitet? Kvifor har den i folke-registeret blitt viska vekk?

Mødrene våre har også kjempa.

Og fedrene våre grett.

For at barna deira skulle behalde deira verdigheit

Ja, vi elsker dette landet. Det trenger ikkje å elske oss. Men vi forlanger i det minste å bli respektert tilbake.

#NeiTilAnnenrangsPass

La gubbeuken være!

Kristin Skogen Lund i NHO har reist en ny debatt: Trenger 60-åringene en ekstra ferieuke? Hun mener nei. Ifølge henne selv har hun ingen 60-åringer i sin bekjentskapskrets som trenger ekstra ferie. Men kanskje det er andre som har behov for at 60-åringer har litt slakk? 60-åringer er gjerne besteforeldre. Det er ofte de som gjør det mulig for småbarnsforeldre å få sommerferien til å gå opp. Selv om også de fortsatt står i fulle jobber, har de, så langt, litt romsligere ferie og tar gjerne imot noen barnebarn en uke eller to.

Arbeiderpartiets slagord fra 30-årene, «Hele folket i arbeid», er

virkelig blitt en realitet i dagens Norge. Alle friske menn og kvinner er i full jobb. Pensjonsalderen er høy. Nordmenn nedlegger flere arbeidstimer i løpet av livet enn nesten noen andre europeere. Norge går så det suser, men stressende er det. Er det nødvendig i den situasjonen å fjerne ordninger som gjør livet litt mer levelig for folk?

Aftenpostens lederskribent foreslår at ordningen skal gjelde bare for dem som trenger det mest. Nei, vær så snill, spar oss for mer uproduktivt byråkrati!

Oddvar Langsrud
Bærum